

Aan de minister van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties
Mevrouw dr. G. ter Horst
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Den Haag : 3 april 2009
Ons kenmerk : S.A.09.026.76 JM/JS
Uw kenmerk : 2008-0000541998
Betreft: : Klokkenluiders in de publieke en private sector

Geachte mevrouw Ter Horst,

Bij brief van 13 november 2008 ontving de Stichting van de Arbeid uw adviesaanvraag over *Klokkenluiders in de publieke en private sector*. Hierin worden de Stichting van de Arbeid en de Raad voor het Overheidspersoneelsbeleid om advies gevraagd over de mogelijke oprichting/inrichting van een centraal meldpunt klokkenluiden voor zowel de publieke als de private sector. Daarnaast wordt in de adviesaanvraag, voor wat betreft de private sector, ingegaan op de implementatie van de *Verklaring inzake het omgaan met vermoedens van misstanden in ondernemingen* van de Stichting van de Arbeid en het bevorderen van het aantal vertrouwenspersonen.

Uw adviesaanvraag is de afgelopen maanden besproken in de Stichting van de Arbeid. Om de advisering over de oprichting/inrichting van een centraal meldpunt af te stemmen, is overleg gepleegd met de Raad voor het Overheidspersoneelsbeleid (ROP). In het navolgende wordt ingegaan op de onderscheiden onderwerpen uit de adviesaanvraag.

Onafhankelijk meldpunt klokkenluiders publieke en private sector

De Stichting van de Arbeid is geen voorstander van een onafhankelijk centraal meldpunt in de zin van een onderzoeksinstantie, zoals de Commissie Integriteit Rijksoverheid. Zij heeft geen behoefte aan een instantie die zelfstandig vermoedens van misstanden kan onderzoeken naast of in plaats van politie, Arbeidsinspectie, Milieudienst, NMa, etcetera. Deze bestaande bevoegde instanties en toezichhouders zijn hiervoor uitstekend geëquipeerd.

Een onafhankelijk centraal meldpunt dat zelfstandig vermeende misstanden onderzoekt en in dat kader de bevoegdheid krijgt om informatie bij bedrijven op te vragen, kan al snel leiden tot onduidelijkheid met betrekking tot bevoegdheden ervan. Ook kan het gaan functioneren als een obstakel tussen de werknemer en de reguliere onderzoeksinstanties. Ontwikkelingen in die richting acht de Stichting van de Arbeid onwenselijk.

Verder past, zoals ook in het SER Advies *Klokkenluiden*¹ is aangegeven, een dergelijk meldpunt niet bij het karakter van de private sector die bestaat uit een pluriformiteit van zelfstandige private ondernemingen. Gewezen wordt op het bezwaar dat bij het toekennen van verregaande onderzoeksbevoegdheden - zoals het kunnen opvragen van alle informatie die nodig is en het horen van getuigen - deze diep kunnen ingrijpen in het (bestuurlijk) functioneren van de ondernemingen en daarmee ook de beleidsvrijheid van de ondernemer in het gedrang brengen.

De Stichting van de Arbeid heeft op 29 januari deelgenomen aan de informatieve bijeenkomst van het Britse Public Concern At Work (PCaW), georganiseerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Uit deze presentatie bleek dat het werk van PCaW in het Verenigd Koninkrijk voorziet in een behoefte en gewaardeerd wordt door zowel werknemers als werkgevers aldaar. Met name de kennis over het fenomeen klokkenluiden, de te volgen procedures en de steun- en adviesrol van de PCaW waren interessante aspecten van de presentatie.

Door deze Britse ervaringen is de Stichting van de Arbeid gesterkt in haar standpunt dat niet moet worden overgegaan tot de oprichting van een onafhankelijk centraal 'meldpunt'. Een *landelijk advies- en verwijspunt klokkenluiden* kan echter wel een nuttige bijdrage leveren aan het oplossen van vermoedens van misstanden. Extra overweging hierbij is dat niet iedere werknemer een beroep kan doen op een vertrouwenspersoon in de eigen onderneming of sector of lid is van een vakorganisatie waarbij om ondersteuning kan worden gevraagd.

De Stichting van de Arbeid denkt aan de volgende taken voor dit landelijk advies- en verwijspunt klokkenluiden:

- het bieden van een luisterend oor;
- het aanbieden van informatie en/of advies aan potentiële klokkenluiders zodat zij de juiste procedure volgen voor het melden van misstanden; de Verklaring van de Stichting dient hierbij uitgangspunt te zijn. Belangrijk daarin is dat het vermoeden van een misstand in beginsel eerst in de eigen onderneming aan de orde wordt gesteld;
- het desgewenst verwijzen naar de juiste instantie. Welke instantie dat is, hangt af van de concrete situatie. Dit kan de direct leidinggevende zijn, een (vertrouwens)persoon in het betrokken bedrijf/bedrijfstak, klokkenluidersinstantie binnen de eigen onderneming, de politie, de Arbeidsinspectie, de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de NMa, etcetera;
- het zicht houden op het proces. Bij het onderhouden van contact zal de potentiële klokkenluider uiteraard steeds degene zijn die het initiatief neemt voor voortzetting van het contact;
- het opbouwen en bundelen van expertise en het geven van algemene voorlichting op het gebied van klokkenluiden aan werkgevers en werknemers.

¹ SER Advies 2004/14, 22 december 2004, pagina 19 en 20.

Belangrijke randvoorwaarden waaraan het advies- en verwijspunt zal moeten voldoen, zijn:

1. het garanderen van vertrouwelijkheid en geheimhouding, zowel ten aanzien van personen als de onderneming².
2. het initiatief voor het onderhouden van contacten bij de potentiële klokkenluider laten. Met andere woorden: de potentiële klokkenluider bepaalt na de informatie en/of het advies zelf of, en zo ja, welke actie hij onderneemt.

Mocht het kabinet het advies om tot een landelijk advies- en verwijspunt klokkenluiden te komen, overnemen dan wil de Stichting van de Arbeid graag betrokken worden bij de verdere vormgeving. Onderwerpen die dan aan de orde dienen te komen zijn onder andere:

- waarborgen vertrouwelijkheid;
- eventuele registratie van gegevens met het oog op vertrouwelijkheid en geheimhouding;
- onafhankelijke positionering;
- financiering;
- toezicht en monitoring.

Implementatie 'gedragscode' van de Stichting van de Arbeid/meer vertrouwenspersonen

De Stichting van de Arbeid heeft reeds in 2006 in haar reactie aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid³ en vervolgens in haar brief van 4 juni 2008⁴ aangegeven geen voorstander te zijn van een wettelijke verplichting voor bedrijven om een klokkenluidersprocedure vast te stellen voor alle werknemers. Zij wil dat bedrijven bewust kiezen voor de invoering van een klokkenluidersprocedure en dat er in de ondernemingen ook draagvlak voor is. Een wettelijke verplichting zal op zichzelf niet het klimaat scheppen om vrij en zonder angst voor represailles misstanden te melden.

Uit de opmerkingen van de Stichting, dat niet alle bedrijven een klokkenluidersregeling hebben, dient niet te worden geconcludeerd dat de Stichting geen voorstander is van een brede toepassing van haar *Verklaring inzake het omgaan met vermoedens van misstanden in ondernemingen* van 24 juni 2003. De Verklaring geeft aan wat de juiste procedure is bij het melden van vermeende misstanden en is er uitdrukkelijk op gericht om bij voorkeur op ondernemingsniveau voorzieningen te treffen. De Stichting is van mening dat haar Verklaring uitgangspunt moet zijn voor het handelen van een potentiële klokkenluider wanneer hij een misstand wil melden.

² Het is hierbij van belang dat degenen die werkzaam zijn voor het advies- en verwijspunt in het kader van hun werkzaamheden worden ontheven van de verplichtingen die voortvloeien uit het Wetboek van Strafvordering om aangifte te doen van gemelde vermoedens van misdrijven bij een opsporingsambtenaar en tevens worden ontheven van de verplichtingen om als getuige op te treden in civiele, bestuursrechtelijke en strafrechtelijke procedures (verschoningsrecht).

³ Brief van de Stichting van de Arbeid aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid betreffende Klokkenluidersprocedures in ondernemingen van 6 oktober 2006 (kenmerk S.A.06.074.20JM/JS) naar aanleiding van het Ecorys onderzoek Evaluatie zelfregulering klokkenluidersprocedures.

⁴ Brief van de Stichting betreffende Bescherming Klokkenluiders (kenmerk S.A.08.041.31JM/JS) van juni 2008 in reactie op de brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (kenmerk AV/IR/2008/3414) van 13 februari 2008.

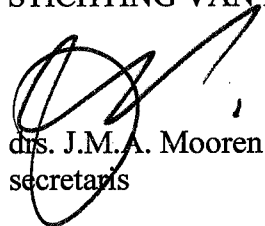
Overigens wijst de Stichting erop dat voor Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen ook de Corporate Governance Code van belang is.⁵

De organisaties van werkgevers en werknemers die deel uitmaken van de Stichting zullen de *Verklaring inzake het omgaan van vermoeden van misstanden in ondernemingen* en de daarbij gevoegde voorbeeldprocedure nogmaals onder de aandacht van hun leden brengen. Tevens zullen zij dan wijzen op het belang van het aanwijzen van een vertrouwenspersoon in bedrijven of op brancheniveau.

De Stichting van de Arbeid meent dat met de klokkenluidersregelingen in bedrijven, de Verklaring van de Stichting en het aanwijzen van vertrouwenspersonen goede mogelijkheden zijn gecreëerd om vermeende misstanden aan de kaak te stellen. De totstandkoming van een landelijk advies- en verwijspunt met de eerder genoemde taken zal dit alleen maar bevorderen.

Uiteraard is de Stichting van de Arbeid bereid haar advies toe te lichten.

Hoogachtend,
STICHTING VAN DE ARBEID

drs. J.M.A. Mooren
secretaris

Een afschrift van deze brief zal ook verstuurd worden aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

⁵ Op grond van de Corporate Governance Code is het voor Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen een vereiste om er voor te zorgen 'dat werknemers zonder gevaar voor hun rechtspositie de mogelijkheid hebben om te rapporteren over onregelmatigheden van algemene, operationele en financiële aard binnen de vennootschap aan de voorzitter van het bestuur of aan een door hem aangewezen functionaris. Vermeende onregelmatigheden die het functioneren van bestuurders betreffen, worden gerapporteerd aan de voorzitter van de raad van commissarissen. De klokkenluidersregeling wordt in ieder geval op de website van de vennootschap geplaatst' (bepaling II.1.6). Ook de Amerikaanse Sarbanes-Oxley Act (2002) bevat diverse bepalingen over klokkenluiders voor vennootschappen met een beursnotering in de VS, waaronder Nederlandse bedrijven.